

Державний торговельно-економічний університет

Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Інноваційні стратегії ТНК»

(за матеріалами Асоціації «Український національний комітет
Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)», м. Київ)

Студента 4 курсу, 15 групи
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини» освітньої
програми «Міжнародний бізнес»

Проценка
Євгенія
Євгенійовича

(підпис)

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
доцент

Ладиченко
Катерина
Іллівна

(підпис)

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Лежельокова
Вікторія
Геннадіївна

(підпис)

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет міжнародної торгівлі та права

Кафедра світової економіки

Спеціальність «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма «Міжнародний бізнес»

Затверджую

Зав. кафедри _____ Ганна Дугінець

«__» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на випускн^у кваліфікаційну роботу студенту

Проценко Євгенію Євгенійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проєкту):

«Інноваційні стратегії ТНК» (за матеріалами Асоціації «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)», м. Київ)

Затверджена наказом ректора від «__» _____ 2022 р. №__

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проєкту) травень 2023 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проєкту)

Мета роботи (проєкту): узагальнення теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку інноваційних стратегій ТНК

Об'єкт дослідження: процес розробки та реалізації інноваційної стратегії транснаціональної корпорації

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти формування та реалізації інноваційних стратегій ТНК.

4. Перелік графічного матеріалу: 3 таблиці та 13 рисунків.

5. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціативи)	Підпис, дата		
		Завдання видав	Завдання прийняв	

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ТНК

1.1. Сутність, види та ключові риси інноваційних стратегій ТНК

1.2. Сучасні тенденції реалізації інноваційних стратегій ТНК

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ТНК

2.1. Оцінка сприятливості умов реалізації інноваційних стратегій ТНК в Україні

2.2. Пріоритети розвитку інноваційних стратегій ТНК в Україні в умовах воєнного стану та напрями їх підтримки асоціацією “ІСС Ukraine”

Висновки до розділу 2

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

7. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1.	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми ВКР	до 20.12.2022	20.12.2022
2.	Узгодження плану ВКР з науковим керівником	до 10.02.2023	09.02.2023
3.	Подача науковому керівнику на рецензування 1-го розділу ВКР	до 28.02.2023	25.03.2023
4.	Подача науковому керівнику на рецензування 2-го розділу ВКР	до 26.04.2023	14.05.2023
5.	Подача готової ВКР науковому керівнику	до 20.05.2023	05.06.2023
6.	Подача готової ВКР на кафедрі	до 23.05.2023	12.06.2023
7.	Попередній захист ВКР	за графіком (30.05.– 10.06.2023)	12.06.2023
8.	Захист ВКР	за графіком (14.06 – 24.06.2023)	за графіком (14.06 – 24.06.2023)

8. Дата видачі завдання « » _____ 2022 р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Ладиченко К. І.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Керівник освітньої програми:

Лежєп'юкова В. Г.

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Завдання прийняв до виконання студента:

Проценко Є.Є.

(прізвище, ініціали, підпис)

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проєкту)

В умовах активного розвитку технологій великих мовних моделей та штучного інтелекту, запровадження на їх основі нових продуктів та послуг, тема інноваційних стратегій ТНК набуло надзвичайної актуальності. Адже саме ТНК виступають рушієм впровадження згаданих та інших інновацій 6-7 технологічного укладів у виробничі процеси. Вітчизняні компанії переважно не мають достатнього інвестиційного потенціалу, щоб реалізовувати інновації самостійно, тому необхідно шукати шляхи співпраці із іноземними компаніями й асоціація “ІСС Ukraine” може в цьому допомогти.

Випускна кваліфікаційна робота Проценко Є.Є. виконана відповідно до затвердженого завдання, однак з постійним порушенням графіку. Крім того робота містить велику кількість запозичень, без посилання на їх джерела.

У 1 розділі систематизовано теоретичні підходи до розробки інноваційних стратегій ТНК та виділено окремі напрями сучасних інноваційних стратегій провідних ТНК світу. У 2 розділі за допомогою вивчення іноваційного рейтингу країн світу виділено фактори сприяння розвитку інноваційних стратегій вітчизняних компаній в Україні.

В цілому робота носить описовий характер та відповідає мінімальним вимогам до випускних кваліфікаційних робіт спеціальності «Міжнародні економічні відносини».

Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проєкту)

_____ (підпис, дата)

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проєкт)

Випускна кваліфікаційна робота (проєкт) студента Проценко Є.Є може бути допущена до захисту екзаменаційної комісії.

Керівник освітньої програми _____ Лежєцькова В.Г.

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____ Дугінець Г.В.

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Проценко Євгеній Євгенійович. Інноваційні стратегії ТНК (за матеріалами Асоціації «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)», м. Київ).

Випускна кваліфікаційна робота присвячена актуальними питанням дослідження роботи ТНК в міжнародному бізнесі. Проаналізовано теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в міжнародному бізнесі. Визначено роль Асоціації «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)», м. Київ у підтримці інноваційної діяльності вітчизняних компаній. Сформульовано висновки і надано рекомендації розвитку інноваційної діяльності ТНК.

Основними напрямками підтримки розвитку інноваційних стратегій українських транснаціональних компаній в умовах воєнного стану мають бути: збільшення податкових пільг/знижок на НДДКР; подовження термінів подання заявок на патентування.

Ключові слова: інновації, суб'єкт міжнародного бізнесу, асоціація, ризики, розвиток, ТНК, суб'єкт міжнародного бізнесу.

ANNOTATION

Protsenko Yevhenii. Innovative strategies of TNCs (based on the materials of the Association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce (ICC Ukraine)", Kyiv).

The graduation thesis is devoted to topical issues of research on the work of TNCs in international business. The theoretical and practical aspects of innovative activity in international business are analyzed. The role of the Association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce (ICC Ukraine)", Kyiv, was determined. Conclusions are formulated and recommendations for the development of innovative activities of TNCs are provided.

The main areas of support for the development of innovative strategies of Ukrainian multinational companies in the conditions of martial law should be: increase of R&D tax benefits/discounts; extension of patent application deadlines.

Key words: innovations, subject of international business, association, risks, development, TNC, subject of international business.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ТНК.....	6
1.1. Сутність, види та ключові риси інноваційних стратегій ТНК	6
1.2. Сучасні тенденції реалізації інноваційних стратегій ТНК	12
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ТНК	18
2.1. Оцінка сприятливості умов реалізації інноваційних стратегій ТНК в Україні.....	18
2.2. Пріоритети розвитку інноваційних стратегій ТНК в Україні в умовах воєнного стану та напрями їх підтримки асоціацією “ICC Ukraine”	25
Висновки до розділу 2	31
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36

ВСТУП

В умовах прискороного розвитку «нової економіки» та сучасного етапу інформаційного суспільства однією з найважливіших функціональних конкурентних стратегій транснаціональних корпорацій є використання найважливіших нематеріальних активів – інноваційних стратегій. Ефективне використання елементів інновацій стало однією з головних конкурентних переваг транснаціональних корпорацій XXI століття. ТНК мають можливість використовувати перспективні джерела інновацій, такі як науковий, технологічний і людський потенціал своїх закордонних філій, стимулювати інноваційні процеси у філіях ТНК у країнах-реципієнтах інвестицій, створювати стратегічні альянси, іноземні «інкубатори знань», і в той же час - глобальні інноваційні мережі. Сьогодні на світовому ринку інновацій транснаціональні корпорації діють у динамічному, агресивному та багатогранному конкурентному середовищі, а їхня поведінка характеризується наступними аспектами.

Перш за все транснаціональні корпорації та їхній стратегічний менеджмент орієнтуються одночасно на всі параметри конкуренції: витрати виробництва, якість продукції, терміни поставок, створення "ноу-хау", ринкові бар'єри, фінансову стабільність. По-друге, ТНК реалізують глобальні інноваційні стратегії різними способами на різних рівнях: у сфері ресурсів, на ринках товарів і послуг, у складі спільних підприємств тощо. По-третє, статус конкурентів транснаціональних компаній динамічно змінюється, ситуація на світовому ринку стає все більш непередбачуваною, а прогнозний період різко скорочується, до основних сфер інновацій та розвитку сьогодні відносяться: біотехнології, наноматеріали, освіта, соціологія, медицина, комп'ютерні технології. По-четверте, посилилася агресивна експансія конкурентів на світовому інноваційному ринку, порушення правових умов призвели до зміни спрямованості конкуренції, реалізації політики злиття та поглинання,

агресивної цінової політики. Все це призводить до актуалізації аспектів впровадження інноваційних стратегій ТНК.

Метою роботи є узагальнення теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку інноваційних стратегій ТНК

Відповідно до мети було визначено наступні завдання дослідження:

- визначити сутність, види та ключові риси інноваційних стратегій ТНК;
- дослідити сучасні тенденції реалізації інноваційних стратегій ТНК;
- здійснити оцінку сприятливості умов реалізації інноваційних стратегій ТНК в Україні;
- визначити пріоритети розвитку інноваційних стратегій ТНК в Україні в умовах воєнного стану та напрями їх підтримки асоціацією “ІСС Ukraine”.

Об’єкт дослідження: процес розробки та реалізації інноваційної стратегії транснаціональної корпорації

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти формування та реалізації інноваційних стратегій ТНК.

Методами дослідження, що використовувалися в роботі стали: аналіз, узагальнення, графічний, табличний.

Випускна кваліфікаційна робота викладена на 41 сторінках, містить, два розділи по два підрозділи в кожному, ґрунтується на 37 джерелах, а також містить 3 таблиці, 13 рисунків. В роботі були використані як вітчизняні так і закордонні науково-практичні доробки, а також мережеві ресурси досліджуваних підприємств.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ТНК

1.1. Сутність, види та ключові риси інноваційних стратегій ТНК

Інноваційна стратегія – це спільна інноваційна місія та докладний план, спрямований на створення нової цінності, за яку клієнти готові платити. Він включає набір політик або моделей поведінки, спрямованих на досягнення майбутнього організаційного зростання [1].

Найінноваційніші підприємства розуміють, що великі нові ідеї не виникають просто так. Навпаки, інновації виникають із середовища та процедур, спеціально призначених для полегшення їхньої розробки [2].

Ефективна інноваційна стратегія [3]:

- може деталізувати пріоритети та цілі. Інноваційна стратегія визначає цілі інноваційної діяльності ТНК та допомагає зосередити зусилля на досягненні цих цілей;
- маючи план, різні групи всередині ТНК працюватимуть над досягненням спільних цілей, а чи не над своїми пріоритетами;
- навіть транснаціональні компанії, які розпочинали як новатори, повинні продовжувати впроваджувати інновації у стратегічному ключі, оскільки наслідувачі та конкуренти-новатори, ймовірно, згодом захоплять частку ринку.
- допомога бізнесу досягти довгострокового успіху. Без постійних інновацій ТНК навряд чи отримає (або збереже) конкурентну перевагу чи утримає клієнтів у довгостроковій перспективі на міжнародному ринку.

В умовах нестабільності товарно-грошових відносин і властивих їм кризових явищ, що повторюються в останні десятиліття, інновації виступають відправною точкою підвищення конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій; розширення та зміцнення своїх позицій на ринку; досягнення

нових впроваджень інноваційної продукції, тобто активного інструменту розвитку транснаціонального бізнесу. Тому очевидно, що в даний час особливий інтерес та затребуваність є інноваційними стратегіями креативного типу.

ТНК можуть застосовувати такі стратегії для досягнення своєї мети:

- а) стратегія запозичення, що передбачає використання інноваційного потенціалу партнерів, коли компанія вчиться виробляти наукомістку продукцію в розвинених країнах і заохочує розвиток науково-технічної та промислових секторів економіки для підтримки всього інноваційного циклу;
- б) трансферна стратегія, заснована на використанні зарубіжного науково-технічного та виробничого потенціалу та залученні його до прямих іноземних інвестицій та трансферту передових технологій.

Внутрішня стратегія інноваційної інтеграції ТНК спрямовано створення там інноваційних представництв чи дочірніх компаній. Це має на увазі стратегію зростання. Це означає, що корпорація здебільшого використовує власну наукову, інженерну та виробничу базу, розробляє високі технології для забезпечення випуску наукомісткої продукції.

Стратегії інноваційної інтеграції найчастіше використовують ТНК, які працюють у технічних областях. Стратегія плоскої інноваційної інтеграції передбачає злиття виробників різних товарів. Ці компанії знаходяться на одному рівні науко-місткості та включені до загальної системи розподілу та отримання прибутку. Ця інтеграція підкріплюється виробництвом там товарів, аналогічних тим, які виробляються батьківщині ТНК-засновника.

Стратегія прямолінійної інноваційної інтеграції передбачає, що ТНК беруть участь у злитті та поглинанні компаній, що працюють у різних індустріально-інноваційних циклах, наприклад, афілійованість постачальників (сировини, напівфабрикатів) або поглинання провідних інноваційних компаній чи фірм, поширювати інноваційний продукт.

Водночас слід зазначити, що ефективна інноваційна інтеграція ТНК залежить від стійких функціональних зв'язків у структурі світового бізнесу,

представленого його ядром, напівпериферією та суб'єктами глобальної взаємодії. У ядро входять ТНК, які створюють інновації (нові товари, послуги, методи виробництва та практики управління) та розробляють передові виробничі системи. Інновації та нові технології дозволяють ТНК зберігати монополію у найбільш ефективних та прибуткових галузях. Напівпериферія (за рахунок функціонуючих у її структурі дочірніх компаній ТНК) забезпечує масове виробництво за технологіями, заданими головними ТНК. Компанії можуть використовувати різні типи інноваційних стратегій йти в ногу з часом і залишатися свіжими для своїх клієнтів. Чотири різні типи інновацій (рис.1.1).

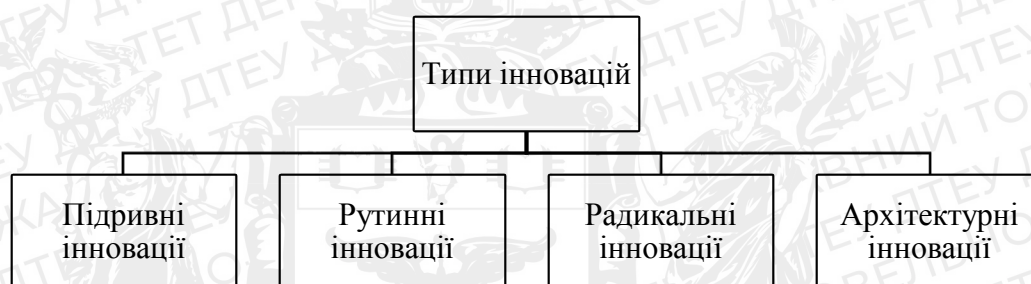

Рис. 1.1. Типи інновацій ТНК

Джерело: побудовано автором за [34-35]

1. Підривні інновації. Термін «підривна інновація» використовується визначення процесу, у якому нові технології змушують «низькоякісні» продукти підривати ринок для «високоякісних» товарів. Існує два типи інновацій: підтримуючі інновації та підривні інновації. Підтримка інновацій призводить лише до невеликого підвищення продуктивності порівняно з конкурентними пропозиціями. З іншого боку, проривні інновації націлені на нові чи існуючі ринки з новими пропозиціями, які часто мають нижчу ціну та нижчу якість, ніж їхні конкуренти.

2. Рутинні інновації. Рутинні інновації визначаються як інновації у процесі постійного покращення шляхом виявлення та реалізації творчих рішень існуючих проблем. Це природний та найефективніший спосіб впровадження інновацій у будь-якій галузі. Рутинний інноваційний метод полягає у частому тестуванні ідей, а потім у їх повторенні, щоб знайти

найкращий. Деякі компанії, такі як Google, використовують його спеціально на ранній стадії створення ідей, перш ніж вони беруть на себе зобов'язання створити щось остаточне.

3. Радикальні інновації. Радикальні інновації полягають у пошуку нових ідей. Є два способи, якими люди можуть створювати радикальні інновації. Перший спосіб полягає в тому, щоб взяти відомий продукт та покращити його так, як раніше ніхто не робив. Другий спосіб – створити щось нове. Проте радикальні інновації мають бути добре продумані перед запровадженням. Компанії повинні переконатися, що це відповідає їх місії та цінностям. Бізнес-модель повинна відповідати певним вимогам, а саме:

- нова ідея не повинна бути надто інноваційною, інакше вона створить хаос у компанії;
 - не повинен бути надто абстрактним, інакше це заплутає людей;
 - нова ідея повинна мати чітке бачення та мету, щоб люди знали, над чим вони працюють.
- прикладом радикальної інновації є винахід iPhone, що проклав дорогу сучасному ринку смартфонів.

4. Архітектурні інновації. Архітектурна інновація – це ідея створення чогось нового та незвичайного та зміни світу. Термін «архітектурна інновація» часто використовується для опису винаходу або відкриття, що вплинуло на сучасну архітектуру та дизайн. Розглянемо найпоширеніші сучасні інноваційні стратегії, які застосовують ТНК.

1) Інноваційний продукт. Інновація продукту включає створення нових або покращених продуктів або послуг, які відповідають мінливим потребам і очікуванням клієнтів. Те, як компанії конкретно реалізують інновації в продуктах, це може набувати різних форм: поступові невеликі покращення існуючих продуктів чи послуг або радикальні зміни, які трансформують цілі ринки та галузі. Розглянемо, напрямки впровадження стратегії інновації продукту:

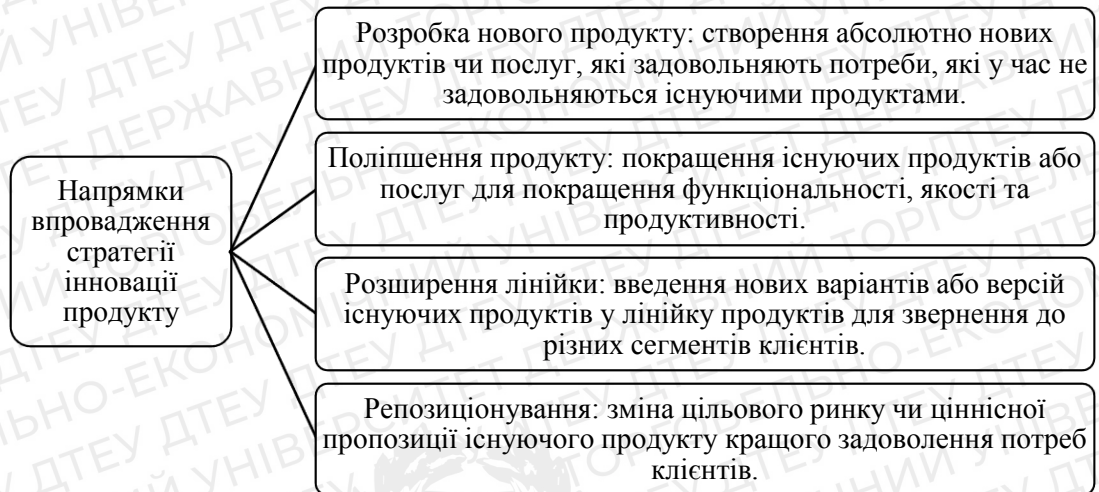

Рис. 1.2. Напрямки впровадження стратегії інновації продукту

Джерело: побудовано автором за [29]

2) Технологічні інновації. Технологічні інновації включають розробку та впровадження нових або покращених технологій з новими або покращеними можливостями, функціями або ефективністю. Таким чином, інновації просуваються шляхом створення нових рішень чи покращення існуючих за рахунок застосування наукових, інженерних та технічних знань.

Рис. 1.3. Напрямки впровадження стратегії технологічних інновацій

Джерело: побудовано автором за [27-29]

3) Інноваційна бізнес-модель. В рамках інноваційної бізнес-моделі компанії створюють нові або покращені бізнес-моделі, які пропонують

оригінальні або покращені ціннісні пропозиції, потоки доходів, структури витрат або якість обслуговування клієнтів. Компанії фокусуються на нових способах ведення бізнесу, організуючи створення цінності.

Рис. 1.4. Напрямки впровадження стратегії інноваційної бізнес-моделі

Джерело: побудовано автором за [27-29]

4) Процесні інновації. Процесні інновації пов'язані з розробкою та впровадженням нових чи покращених процесів, які пропонують нові чи покращені можливості, функціональні можливості чи ефективність. Компанії знаходять способи робити щось по-іншому, що є корисним покращенням у порівнянні з попередніми спробами. Процесні інновації можуть набувати кількох форм:

- розробка нових процесів: створюються абсолютно нові процеси, які можна використовувати для вирішення існуючих проблем або задоволення нових потреб.
- поліпшення процесів: удосконалення існуючих процесів покращують їхню продуктивність, надійність чи ефективність.
- інтеграція процесів: об'єднання різних процесів до створення нових рішень чи додатків.

– підричний процес: нові розроблені процеси пропонують радикально іншу ціннісну пропозицію.

Процесні інновації можуть створювати нові продукти та послуги, підвищувати ефективність роботи, знижувати витрати та створювати нові ринки чи галузі. Успішна інновація процесів спрямована на створення цінності та ефективне управління ресурсами, талантами та партнерськими відносинами для підвищення конкурентної переваги.

5) Маркетингові інновації. Маркетингові інновації включають розробку та впровадження нових та творчих маркетингових стратегій, методів та інструментів, які допомагають підприємствам краще просувати та продавати свої продукти чи послуги. Інновації в цьому випадку включають використання нових технологій, аналіз даних та розуміння клієнтів для створення більш ефективних маркетингових кампаній та обслуговування клієнтів. Ось деякі приклади: використання платформ соціальних мереж; персоналізована реклама; впливовий маркетинг; гейміфікація, віртуальна реальність, доповнена реальність. розробка нових маркетингових каналів (таких як мобільні програми, чат-боти та голосові помічники). Маркетингові інновації спрямовані на те, щоб диференціювати пропозиції компанії від пропозицій її конкурентів, підвищити впізнаваність бренду та залучення клієнтів, а також можливо стимулювати зростання продажів і доходів.

1.2. Сучасні тенденції реалізації інноваційних стратегій ТНК

Не дивно, що компанії, які найбільше витрачають на дослідження та розробки, є технологічними гігантами. Згідно з даними, зібраними Nasdaq.com, Amazon займає перше місце у світі за витратами, з інвестиціями в дослідження та розробки, які у 2021 році склали майже 43 млрд. дол., або близько 11 % її доходів. Завершують п'єдестал пошани Alphabet та Huawei, які в тому році витратили на інновації 27,6 млрд. дол. і 22 млрд. дол. відповідно,

що становить близько 15% їх доходів. Як показує рис. 1.4, Meta Group (раніше Facebook) була компанією у топ-7, яка витратила найбільше по відношенню до свого доходу, на 21 відсоток (18,5 млрд. дол.).

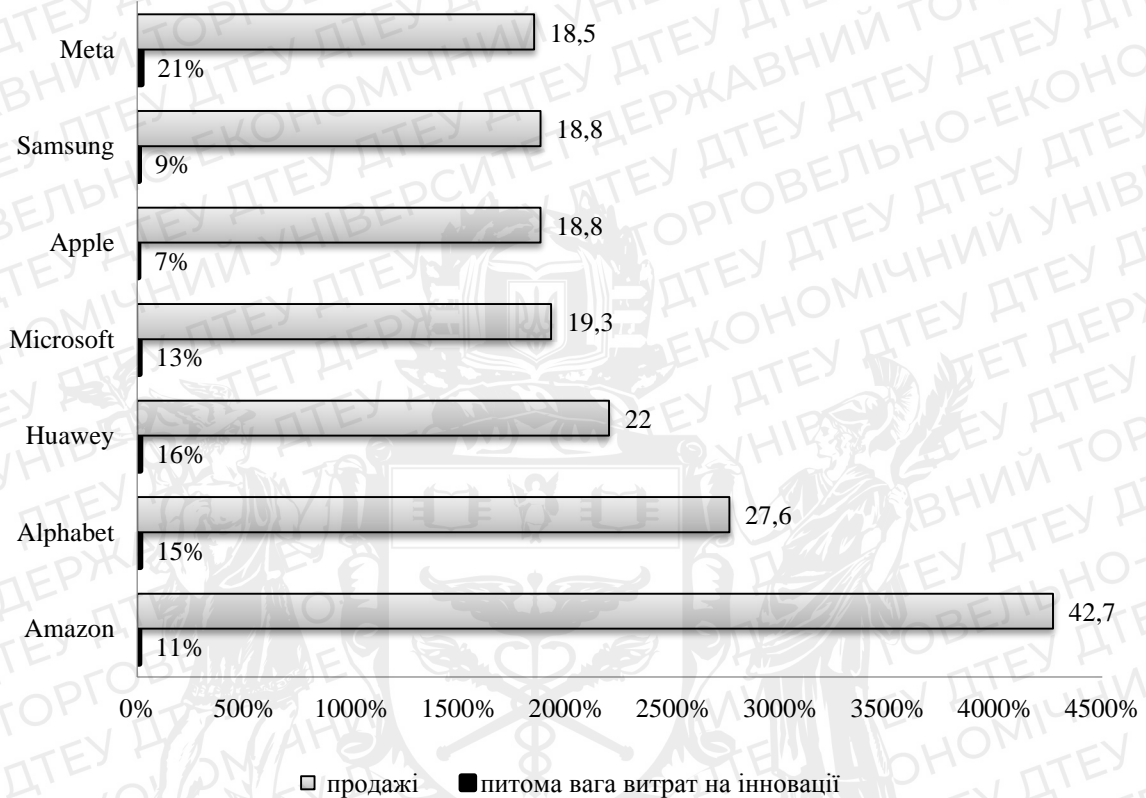

Рис. 1.5. Рейтинг ТНК за рівнем витрат на інноваційні дослідження та розробки в 2021 році

Джерело: побудовано автором за [36]

Nasdaq повідомляє, що останніми великими гравцями, що увійшли до топ-10, є компанії автомобільної та фармацевтичної промисловості, а ці місця займають Volkswagen, Intel, Roche та Johnson & Johnson. За даними Національної ради з науки, більша частина глобальних інвестицій у НДВКР здійснюється всього кількома країнами, при цьому на частку США припадає 27 відсотків світової частки (або 656 млрд. дол. США), а на Китай - 22 % (або 526 млрд. дол. США).

За рейтингом журналу forbes в 2022 році ТОП-20 найінноваційніших компаній світу має наступний вигляд (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Рейтинг ТОП-20 інноваційних компаній світу в 2022 році

Місце	Назва компанії	Темп приросту валових продажів (% в середньому за 5-річний період)	Темп приросту валових доходів (% в середньому за 5-річний період)	Вартість підприємства, млрд дол	Нtqnbу Innovation Premium*
1	Salesforce.com	39.5	78.7	20.7	75.1
2	Amazon.com	32.0	37.6	92.7	58.9
3	Intuitive Surgical	43.4	36.4	13.4	57.6
4	Tencent Holdings	69.0	75.4	46.5	52.3
5	Apple	35.1	60.7	303.4	48.2
6	Hindustan Unilever	10.0	4.0	15.5	47.7
7	Google	35.0	37.1	138.1	44.9
8	Natura Cosméticos	17.0	13.5	10.2	44.5
9	Bharat Heavy Electricals	27.2	25.0	19.5	43.6
10	Monsanto	13.4	44.7	41.3	42.6
11	Reckitt Benckiser Group	15.1	18.6	43.4	40.6
12	Celgene	46.3	81.1	27.5	40.5
13	Nidec	5.1	5.0	15.2	40.0
14	Terumo	5.8	-0.1	10.7	38.0
15	Infosys	23.6	22.7	34.3	37.1
16	Pernod Ricard	14.0	14.9	38.5	36.6
17	Keyence	3.1	1.9	11.3	36.1
18	FMC Technologies	13.5	31.7	10.9	36.0
19	Starbucks	10.1	3.8	28.9	35.6
20	Nintendo	14.8	-4.6	14.3	35.0

Джерело: побудовано автором за [36]

В ТОП-20 найінноваційніших компаній світу в 2022 році Salesforce.com (перше місце), Amazon.com (друге місце) та Intuitive Surgical (третє місце).

Boston Consulting Group опублікувала свій останній рейтинг найінноваційних компаній світу, в якому домінують відомі, переважно американські транснаціональні корпорації. Другий рік поспіль список найінноваційних компаній світу очолює Apple, за нею слідують Microsoft та Amazon. Інший американський технологічний гігант, Alphabet (материнська

компанія Google), посідає четверте місце, тоді як Tesla зберігає своє п'яте місце, порівняно з виданням списку 2021 року. Топ-10 замикають Samsung, Moderna, Huawei, Sony та IBM. Як і в топ-50 за останні п'ять років, більше половини компаній у списку мають штаб-квартири у Північній Америці. Тим часом Європа помітно втрачає позиції, оскільки її представництво впало на три позиції.

Таблиця 1.2

Рейтинг найбільш інноваційних компаній світу в 2022 році

1-10 місце	11-20 місце	21-30 місце	31-40 місце	41-50 місце
1 Apple	11 Meta	21 Toyota	31 Xiaomi	41 Tencent
2 Microsoft	12 Nike	22 Alibaba	32 eBay	42 General Motors •
3 Amazon	13 Walmart	23 HP	33 Hyundai	43 Ford Ф
4 Alphabet	14 Dell	24 Lenovo	34 Procter & Gamble	44 Intel •
5 Tesla	15 Nvidia •	25 Zalando *	35 Adidas	45 Byte Danee •
6 Samsung	16 LG	26 Bosch	36 Coca-Cola	46 Panasonic •
7 Moderna	17 Target	27 Johnson & Johnson	37 3M®	47 Philips
8 Huawei	18 Pfizer	28 Cisco	38 PepsiCo	48 Mitsubishi
9 Sony	19 Oracle	29 General Electric	39 Hitachi •	49 Nestlѣ •
10 IBM	20 Siemens	30 Jingdong •	40 SAP	50 Unilever •

Джерело: побудовано автором за [36]

Згідно з дослідженням, пробіл, який залишається позаду Європи, заповнюється азіатськими компаніями. У період з 2018 по 2022 рік кількість компаній з Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Азії збільшилася з 4-го та 3-го у 2018 році до 8-го та 7-го цього року.

Чотири компанії стали новими учасниками світового списку інноваційних компаній Boston Consulting Group на 2022 рік: ByteDance (45-е місце), Nvidia (15-е місце), Panasonic (46-е місце) та Zalando (25-е місце).

У своєму дослідженні консультанти спробували зрозуміти, чим провідні новатори відрізняються від інших.

Очевидно, що лідери зріліші в тому, як вони керують інноваціями. Це вірно для всіх аспектів та етапів життєвого циклу інновацій, від стратегії та

управління до управління проектами, фінансування та виконання. Однак залишається «значний потенціал для покращення», в основному в галузях управління воронкою продажів та управління портфелем (рис. 1.6).

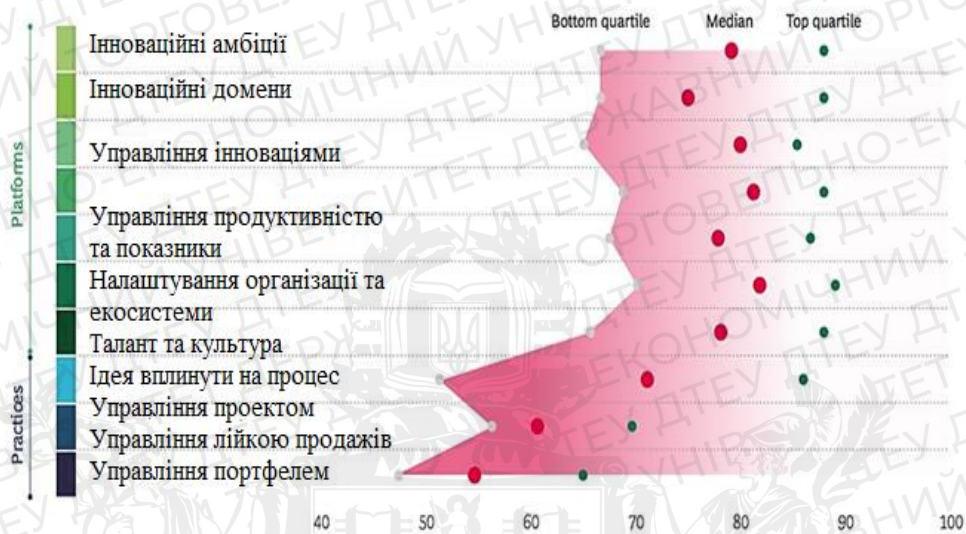

Рис. 1.6. Готовність до інновацій (оцінка BCG i2i) провідних світових компаній в 2022 році

Джерело: побудовано автором за [36]

Ще одна область, в якій інноваційні компанії перевершують своїх конкурентів, - це екологічні, соціальні та управлінські аспекти (ESG). За даними Boston Consulting Group, майже 80% із 50 провідних інноваційних компаній також вважаються лідерами в галузі сталого розвитку та ESG.

Іншими факторами, які, на думку Boston Consulting Group, можуть бути явно пов'язані з високими показниками інноваційної діяльності, є культура (безперервних) інновацій бізнес-моделей, здатність використовувати дані на основі даних для формування стратегії та прийняття рішень, зрілість у масштабуванні інновацій та впровадженні. швидко вийти на ринок, а також використовувати зовнішні механізми, такі як партнерство та корпоративне підприємство.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

Інноваційна стратегія являє собою спільну інноваційну місію та докладний план, спрямований на створення нової цінності, за яку клієнти готові платити. Він включає набір політик або моделей поведінки, спрямованих на досягнення майбутнього організаційного зростання. Компонентам інноваційної стратегії транснаціональних корпорацій приділяється все більше уваги, оскільки вони дозволяють ефективно розподіляти ресурси, контролювати матеріальні та фінансові потоки для забезпечення довгострокової конкурентної переваги транснаціональної компанії та отримання синергії.

Компанії, які найбільше витрачають на дослідження та розробки, є технологічними гігантами. Згідно з даними, зібраними Nasdaq.com, Amazon займає перше місце у світі за витратами, з інвестиціями в дослідження та розробки, які у 2021 році склали майже 43 млрд. дол., або близько 11 % її доходів. Завершують п'єдестал пошани Alphabet та Huawei, які в тому році витратили на інновації 27,6 млрд. дол. і 22 млрд. дол. відповідно, що становить близько 15% їх доходів. Як показує рис. 1.4, Meta Group (раніше Facebook) була компанією у топ-7, яка витратила найбільше по відношенню до свого доходу, на 21 відсоток (18,5 млрд. дол.). В ТОП-20 найінноваційніших компаній світу в 2022 році Salesforce.com (перше місце), Amazon.com (друге місце) та Intuitive Surgical (третє місце). Другий рік поспіль список найінноваційних компаній світу очолює Apple, за нею слідують Microsoft та Amazon. Інший американський технологічний гігант, Alphabet (материнська компанія Google), посідає четверте місце, тоді як Tesla зберігає своє п'яте місце, порівняно з виданням списку 2021 року. Топ-10 замикають Samsung, Moderna, Huawei, Sony та IBM. Як і в топ-50 за останні п'ять років, більше половини компаній у списку мають штаб-квартири у Північній Америці.

РОЗДІЛ 2

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ТНК

2.1. Оцінка сприятливості умов реалізації інноваційних стратегій ТНК в Україні

Оцінку сприятливості умов реалізації інноваційних стратегій ТНК в Україні здійснимо на основі дослідження рейтингових позицій в інноваційному індексі, а також факторів зовнішнього та внутрішнього інноваційного середовища.

Глобальний інноваційний індекс (ГІІ) ранжує світові економіки відповідно до їх інноваційного потенціалу. Складається приблизно з 80 показників, згрупованих за входами та результатами інновацій, ГІІ спрямований на охоплення багатовимірних аспектів інновацій.

На рис. 2.1 показано рейтинги України за останні три роки, при цьому зазначається, що доступність даних та зміни у структурі моделі ГІІ впливають на річні порівняння рейтингів ГІІ.

Рис. 2.1. Рейтинг України в Глобальному інноваційному індексі (ГІІ) в 2018-2022 рр.

Джерело: побудовано автором за [26;36]

Статистичний довірчий інтервал для рейтингу України у ГІІ 2022 р. знаходиться між 48 та 59 рангами. Україна посідає 57-е місце серед 132 країн, представлених у ГІІ 2022.

У 2022 році Україна показує кращі показники інноваційної продукції, ніж інноваційної продукції. В 2022 році Україна посідає 75 місце за обсягами інновацій, що вище, ніж минулого року, але нижче, ніж у 2020 році.

Рис. 2.2. Рейтинг інноваційних вкладів України в Глобальному інноваційному індексі (ГІІ) в 2018-2022 рр.

Джерело: побудовано автором за [26;36]

За обсягами інновацій Україна посідає 48 місце. Ця позиція нижча і за 2021, і за 2020 роки.

Рис. 2.3. Рейтинг інноваційних результатів України в Глобальному інноваційному індексі (ГІІ) в 2018-2022 рр.

Джерело: побудовано автором за [26;36]

У таблиці 2.1 подано огляд сильних і слабких сторін індикаторів України в ГІІ 2022.

Таблиця 2.1
Сильні та слабкі сторони України в Глобальному інноваційному індексі (ГІІ) в 2022 р.

Сильні сторони			Слабкі сторони		
Код	Індикатор	Рейт инг	Код	Індикатор	Рейти нг
2.1.2	Державне фінансування/учень, середня школа, % ВВП/осіб	12	1.1.1	Політична та оперативна стабільність	121
2.1.5	Співвідношення учень-вчитель, середній	11	2.3.3	Глобальні корпоративні інвестори в R&D, топ-3, млн дол	38
2.2.1	Зарахування до вищої школи, %	19	3.2.3	Валове нагромадження, % ВВП	125
5.1.5	Працевлаштовані жінки з вищим ступенем, %	2	3.3.1	ВВП/одинаця споживання енергії	116
6.1.3	Корисні моделі за походженням/млрд ППС ВВП	1	4.1.3	Позики мікрофінансових організацій, % ВВП	53
6.2.3	Витрати на ПЗ, % ВВП	9	4.2.1	Ринкова капіталізація, % ВВП	78
6.3.4	Експорт послуг ІКТ, % від загальної торгівлі	7	4.2.3	Реципієнти венчурного капіталу, угоди/млрд ПКС\$ ВВП	99
7.1.2	Торгові марки за походженням/млрд ППС ВВП	26	4.2.4	Отриманий венчурний капітал, вартість, % ВВП	88
7.1.4	Промислові зразки за походженням/млрд ППС ВВП	19	5.2.4	Спільне підприємство/угоди стратегічного альянсу/млрд ВВП за ПКС	122
7.3.4	Створення мобільних додатків/млрд РРР ВВП	13	7.2.2	Національні художні фільми/мн поп. 15-69	69

Джерело: побудовано автором за [26;36]

Основними сильними сторонами України в Глобальному інноваційному індексі (ГІІ) в 2022 р. були обсяг корисних моделей, витрати на програмне забезпечення, експорт послуг ІКТ, а також кількість працевлаштованих жінок з вищим ступенем.

Згідно з Європейським рейтингом інновацій, який вимірює інновації в Європі за цілою низкою різних показників, Швейцарія має найвищий

сумарний індекс інновацій - 142,4 бала. З іншого боку, Україна має найнижчий показник сумарного інноваційного індексу – 31 бал.

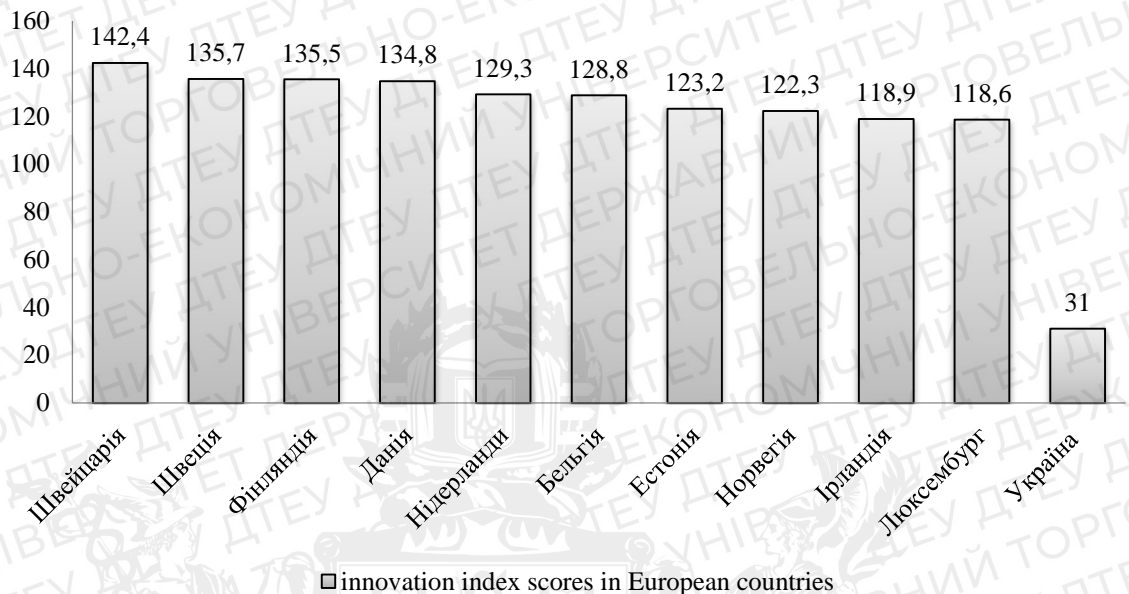

Рис. 2.4. ТОП-10 країн та Україна в Європейському рейтингу інновацій в 2022 році

Джерело: побудовано автором за [26;36]

Сьогодні найбільшими проблемами, які гальмують розвиток інноваційної діяльності компаній в Україні, є:

- 1) важко отримати достовірну оцінку та визначення конкретних економічних ефектів обраних інноваційних проектів;
- 2) відсутність методологічної бази для формування та перегляду стратегій інноваційного розвитку та середньострокових пріоритетів;
- 3) відсутність чіткого процедурного алгоритму створення національної пріоритетної системи та стандартної бази даних;
- 4) враховуючи результати виконання Національного плану прогнозу науково-технічного інноваційного розвитку за попередні роки, механізм формування пріоритетів є недосконалим;
- 5) держава підтримує невелику кількість інноваційних проектів, оскільки більшість проектів здійснюється у сфері інвестицій;

6) невизначеність рівня управління якістю впровадження пріоритетів та контролю ефективності процесу;

7) мало або зовсім не залучено підприємницьку, наукову спільноту;

8) зосередження здійснюється в першу чергу на дослідженнях і розробках, які досягли світового рівня, а не на дослідженнях і розробках, які можуть бути представлені на світовому ринку в майбутньому і служити розвитку країни;

9) вибір окремих галузей як фокусу підвищення конкурентоспроможності країни є необґрунтованим, наприклад, агропромисловий комплекс чи легка промисловість не можуть бути ключовими для економічного зростання країни через високу зовнішню конкурентоспроможність.

Складна політико-економічна ситуація в Україні потребує перегляду пріоритетів інноваційного розвитку з метою уточнення та визначення напрямку відповідно до цілей і завдань розвитку сучасної інноваційної економіки. Тому в країні необхідно створити умови для активізації національного науково-технічного потенціалу, формування сприятливого середовища для інновацій та розвитку, впровадження нових технологічних систем, подолання розриву між наукою та виробництвом, забезпечення реального трансферу технологій.

Дифузія та трансфер інновацій в інші сектори економіки забезпечать формування високотехнологічних кластерів, здатних модернізувати економіку в цілому. Вважаємо, що сутність механізму реалізації стратегій інноваційного розвитку полягає у цілеспрямованому та узгодженому впливі управлінських інститутів, бізнес-структур та громадського сектору на соціально-економічні процеси з метою створення стійких позитивних змін у змістовному, технологічному плані. А результати цих процесів відповідають вимогам поточного та майбутнього ринкового середовища.

Необхідність активної участі держави в інноваційному процесі, формуванні та реалізації стратегій інноваційного розвитку підприємств залежить від кількох факторів:

1. Обов'язок держави – комплексно та довгостроково дивитися та приймати стратегічні рішення з урахуванням усіх можливих наслідків.
2. Україна повинна створити інноваційний клімат та впроваджувати загальну законодавчу базу та норми інноваційної діяльності з урахуванням конкретних умов та високих ризиків її здійснення.
3. Україна повинна взяти на себе стратегічний відбір і впровадження інновацій у неринкових секторах економіки.
4. Україна не може залишатися ізольованою від розвитку та поширення інновацій, які є фундаментальними для ринкової економіки.
5. Україна повинна сприяти розвитку інноваційної інфраструктури та інноваційного малого підприємництва.
6. Головним пріоритетом країни є виховання талантів з інноваційним та проривним потенціалом.
7. Важливим напрямом національної інноваційної діяльності є регулювання та захист прав інтелектуальної власності, їх використання в країні та за кордоном.

Слід підкреслити, що важливими завданнями України в формуванні та підтримки інноваційних стратегій компаній:

Вважаємо, що в умовах переходу економіки на інноваційний шлях розвитку інноваційна стратегія має зайняти нове місце у всій системі національного регулювання. Вона вже не є окремим сегментом стратегії соціально-економічного розвитку, а стала центром системи державного регулювання та пронизує всі її аспекти. Вона має зосередитися на сприянні передачі знань у формі передачі технологій.

Україна має величезний науковий потенціал, який, на жаль, залишається недостатньо використаним. В умовах бойових дій і післявоєнної відбудови України цей напрямок вважається одним із пріоритетних для подальшого розвитку. Вже сьогодні необхідно реформувати сфери освіти, науки та інновацій та підвищувати рейтинговий статус України.

Рис. 2.5. Завдання України в формуванні та підтримки інноваційних стратегій компаній

Джерело: побудовано автором

Основними цілями в сфері інновацій та науки мають стати:

- сприяти інтеграції науки, оборони та безпеки;
- реформування національної системи управління інноваційною галуззю;
- створення багатоканальної ефективної системи фінансування науки.
- сформувати та реалізувати комплексну національну стратегію узгодженого розвитку науки, техніки, економіки та підприємництва;
- гарантувати науковий потенціал талантів і підвищити якість наукових досліджень і розробок;
- модернізація інноваційної інфраструктури та законодавства, створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності підприємств;
- інтеграція України в європейський дослідницький та інноваційний простір.

Отже, сьогодні найбільшими проблемами, які гальмують розвиток інноваційної діяльності компаній в Україні, є: важко отримати достовірну оцінку та визначення конкретних економічних ефектів обраних інноваційних

проектів; відсутність методологічної бази для формування та перегляду стратегій інноваційного розвитку та середньострокових пріоритетів; відсутність чіткого процедурного алгоритму створення національної пріоритетної системи та стандартної бази даних; враховуючи результати виконання Національного плану прогнозу науково-технічного інноваційного розвитку за попередні роки, механізм формування пріоритетів є недосконалим; держава підтримує невелику кількість інноваційних проектів, оскільки більшість проектів здійснюється у сфері інвестицій; невизначеність рівня управління якістю впровадження пріоритетів та контролю ефективності процесу; мало або зовсім не залучено підприємницьку, наукову спільноту; зосередження здійснюється в першу чергу на дослідженнях і розробках, які досягли світового рівня, а не на дослідженнях і розробках, які можуть бути представлені на світовому ринку в майбутньому і служити розвитку країни; вибір окремих галузей як фокусу підвищення конкурентоспроможності країни є необґрунтованим, наприклад, агропромисловий комплекс чи легка промисловість не можуть бути ключовими для економічного зростання країни через високу зовнішню конкурентоспроможність. Україна має величезний науковий потенціал, який, на жаль, залишається недостатньо використаним. В умовах бойових дій і післявоєнної відбудови України цей напрямок вважається одним із пріоритетних для подальшого розвитку. Вже сьогодні необхідно реформувати сфери освіти, науки та інновацій та підвищувати рейтинговий статус України.

2.2. Пріоритети розвитку інноваційних стратегій ТНК в Україні в умовах воєнного стану та напрями їх підтримки асоціацією “ICC Ukraine”

Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine) - перший національний комітет на території країни. Створений у 1998 році, і сьогодні об'єднує національні підприємства та компанії-нерезиденти, які представляють великий та середній бізнес. ICC Ukraine - єдина організація,

яка отримала статус спостерігача при ООН відповідно до Рішення 71 сесії Генеральної Асамблеї ООН.

Бачення - провідна Асоціація у сегменті міжнародного співробітництва та партнер для всіх учасників глобального бізнесу, влади та світової спільноти.

Місія - сприяння розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій із впровадженням кращих світових практик.

Стратегічні цілі ICC Ukraine:

- Формування позитивного міжнародного іміджу України.
- Створення сприятливого бізнес–середовища для сталого розвитку та процвітання.

Принципові преференції ICC Ukraine – це партнерські взаємини із Національними комітетами Світової організації бізнесу (The World Business Organization) у 94 країнах світу для сприяння міжнародній торгівлі, опанування нових ринків, пошуку партнерів та залучення інвестицій.

Головний напрямок діяльності ICC Ukraine – міжнародне співробітництво, створення умов для інтеграції українського бізнесу до міжнародної бізнес – спільноти.

Роль і значення інновацій є беззаперечним чинником у сучасних умовах діяльності та розвитку будь-якого бізнесу чи організації та визначається наявністю багатьох складових. В умовах глобалізації, високої конкуренції, постійних змін, великого обсягу інформації, дедалі складнішого бізнесу та скороченого життєвого циклу інноваційних продуктів, час для отримання надприбутків скорочується, і, у свою чергу, сформулювати та реалізувати інноваційні стратегічні заходи для подолання ці проблеми та реалізувати бізнес-ціль стратегії. Підготовка до формування та реалізації стратегій інноваційного розвитку в корпоративній діяльності є невід’ємною частиною досягнення якісного економічного зростання, залучення дивідендів науково-технічного прогресу та отримання високого рівня організаційної конкурентоспроможності. Усе це можливо лише за умови активізації та

зміцнення в системі управління інноваційної, виробничої та фінансової складових підприємства.

Основними причинами низької інноваційної активності транснаціональних компаній в Україні відображено на рис 2.6.

Рис. 2.6. Основні причини низької інноваційної активності транснаціональних компаній в Україні

Джерело: побудовано автором

Для забезпечення конкурентоспроможності ТНК, їх інноваційного розвитку, підвищення ефективності їхньої діяльності необхідно впровадження економічного механізму управління інноваційним розвитком. Будь-який інноваційний розвиток є не тільки основним інноваційним процесом, а й розвиток системи факторів і умов, необхідних для його здійснення, тобто інноваційного потенціалу. Тому для розробки економічного механізму інноваційного розвитку підприємств вважаємо за доцільне сформулювати загальну концепцію управління інноваційним розвитком підприємства з

урахуванням потреб соціального розвитку та обмежень, пов'язаних з використанням усіх доступних ресурсів.

У найзагальнішому вигляді концепція управління інноваційним розвитком ТНК має містити: принципи управління; критерії вибору пріоритетних напрямів інноваційного розвитку; пріоритети інноваційного розвитку; стимулювання інноваційного розвитку, що включає форми, методи та інструменти управління інноваційним розвитком. Вважаємо, що обмеження повинні враховувати як обмеження, пов'язані з використанням наявних ресурсів, а й організаційно-правове забезпечення інноваційного розвитку.

Таким чином, інновації та грамотне управління інноваційним процесом дозволять модернізувати та диверсифікувати виробництво, підвищити конкурентоспроможність ТНК та розширити ринок їх збуту, створити сприятливі інституційні умови для розвитку галузі функціонування ТНК, координувати підготовку кадрів. наукових кадрів та фахівців даної галузі, здійснюють їх підготовку та перепідготовку, розробляти та застосовувати інтенсивні технології виробництва, забезпечити інтеграцію та кооперацію галузей.

Сучасна епоха характеризується зростанням інтересу до українських інновацій. З одного боку, відсутність інноваційного розвитку компаній, які створили сильні компанії та почали втрачати свою конкурентоспроможність, що призвело до потреби в нових технологічних рішеннях, а з іншого боку, накопичений капітал почав стимулювати інвесторів, натхненних прикладами зарубіжних стартапів-єдинорогів, які шукають нові технологічні ніші. Проте відмінності в культурній ідентичності та системі цінностей представників бізнесу та активного класу науковців унеможливають досягнення проривів у сфері наукових основ та впровадження вітчизняних інноваційних рішень, що веде до пошуку іноземних альтернатив. Тому доцільним є пошук інструментів та вдосконалень як інновації, не залишаючи місця для наукового розвитку, від якого залежить інноваційна економіка країни.

На сьогодні основні проблеми інноваційного розвитку України лежать у культурній сфері, а саме:

- бракує успішних прикладів для наслідування венчурних підприємців, науковців та інноваторів;
- підприємства менш мотивовані фінансувати наукові розробки;
- відсутність ефективних освітніх програм з інновацій;
- низький рівень підтримки інновацій;
- відсутність чіткої інформаційної політики, спрямованої на громадськість, про потреби та перспективи розвитку інноваційної діяльності.

Зважаючи на такий стан розвитку, доцільним є створення заходів підтримки інноваційного розвитку в Україні в умовах повоєнного відновлення.

Система підтримки інноваційної діяльності повинна бути призначена для вирішення наступних завдань (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Завдання підтримки інноваційної діяльності в Україні

Джерело: побудовано автором

Основні напрямки підтримки розвитку інноваційних стратегій ТНК в Україні в умовах воєнного стану повинні стати:

1. Податкові пільги на НДВКР:

- збільшення податкових пільг/знижок на НДВКР;
- коригування граничних значень відповідних витрат на НДВКР або податкових пільг на НДВКР;
- продовження терміну подання заяв;
- прискорена або раніше обробка заяв про звільнення від податку на НДВКР;
- авансові та/або прискорені платежі готівкою (повернення);

2. Інші заходи підтримки інноваційних стратегій для бізнесу:

- покращений доступ до фінансування для інноваційних компаній;
- відстрочення термінів подання заявок;
- підвищена гнучкість для існуючих бенефіціарів та/або допомога новим заявникам
- фінансування інновацій у галузі рішень щодо обороноздатності країни.

Державна політика підтримки інновацій та інноваційних стратегій розвитку бізнесу має бути спроможною спрямувати зусилля приватних інновацій туди, де вони найбільше потрібні, особливо там, де ринкові сигнали виявляються недостатніми, а координація є найскладнішою. Так сучасне поєднання заходів державної політики в Україні не повністю відповідає цим амбіціям. Податкові пільги на НДВКР, ненаправлений інструмент політики підтримки інновацій, на який протягом останніх кількох десятиліть стали все частіше покладатися уряди більшості країн ОЕСР, може стати для України ефективними для досягнення цілей із залучення НДВКР, якщо вони будуть послідовно розроблятися та впроваджуватися. Однак їх недостатньо для того, щоб спрямувати інновації на задоволення ширших соціальних потреб і вони є неоптимальними інструментами для заохочення інвестицій у знання на стику між фундаментальними дослідженнями і реальною розробкою продукту або процесу. Уряду необхідно створити збалансовані портфелі підтримки інновацій за допомогою механізмів, інструментів та можливостей, які

дозволять спрямовувати бізнес-інновації, особливо в тих сферах, де уряд є основним користувачем або замовником інновацій.

Також державні закупівлі інновацій або, у більш загальному плані, рішення, які можуть вимагати інновацій з боку фірм чи інших суб'єктів, є важливою формою політичної відповіді для вирішення інноваційного парадоксу, викликаного сучасними кризовими явищами та іншими серйозними проблемами. Трансформаційний потенціал державних закупівель, ймовірно, на порядок вищий за інші форми підтримки інновацій та інноваційних стратегій компаній.

Висновки до розділу 2

На основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. статистичний довірчий інтервал для рейтингу України у ГІІ 2022 р. знаходиться між 48 та 59 рангами. Україна посідає 57-е місце серед 132 країн, представлених у ГІІ 2022. У 2022 році Україна показує кращі показники інноваційної продукції, ніж інноваційної продукції. В 2022 році Україна посідає 75 місце за обсягами інновацій, що вище, ніж минулого року, але нижче, ніж у 2020 році. За обсягами інновацій Україна посідає 48 місце. Ця позиція нижча і за 2021, і за 2020 роки. Сьогодні найбільшими проблемами, які гальмують розвиток інноваційної діяльності компаній в Україні, є: важко отримати достовірну оцінку та визначення конкретних економічних ефектів обраних інноваційних проектів; відсутність методологічної бази для формування та перегляду стратегій інноваційного розвитку та середньострокових пріоритетів; відсутність чіткого процедурного алгоритму створення національної пріоритетної системи та стандартної бази даних; враховуючи результати виконання Національного плану прогнозу науково-технічного інноваційного розвитку за попередні роки, механізм формування пріоритетів є недосконалим; держава підтримує невелику кількість

інноваційних проектів, оскільки більшість проектів здійснюється у сфері інвестицій; невизначеність рівня управління якістю впровадження пріоритетів та контролю ефективності процесу; мало або зовсім не залучено підприємницьку, наукову спільноту; зосередження здійснюється в першу чергу на дослідженнях і розробках, які досягли світового рівня, а не на дослідженнях і розробках, які можуть бути представлені на світовому ринку в майбутньому і служити розвитку країни; вибір окремих галузей як фокусу підвищення конкурентоспроможності країни є необґрунтованим, наприклад, агропромисловий комплекс чи легка промисловість не можуть бути ключовими для економічного зростання країни через високу зовнішню конкурентоспроможність. Україна має величезний науковий потенціал, який, на жаль, залишається недостатньо використаним. В умовах бойових дій і післявоєнної відбудови України цей напрямок вважається одним із пріоритетних для подальшого розвитку. Вже сьогодні необхідно реформувати сфери освіти, науки та інновацій та підвищувати рейтинговий статус України;

2. основні напрямки підтримки розвитку інноваційних стратегій ТНК в Україні в умовах воєнного стану повинні стати: податкові пільги на НДВКР (збільшення податкових пільг/знижок на НДВКР; коригування граничних значень відповідних витрат на НДВКР або податкових пільг на НДВКР; продовження терміну подання заяв; прискорена або раніше обробка заяв про звільнення від податку на НДВКР; авансові та/або прискорені платежі готівкою (повернення); інші заходи підтримки інноваційних стратегій для бізнесу (покращений доступ до фінансування для інноваційних компаній; відстрочення термінів подання заявок; підвищена гнучкість для існуючих бенефіціарів та/або допомога новим заявникам фінансування інновацій у галузі рішень щодо обороноздатності країни. Державна політика підтримки інновацій та інноваційних стратегій розвитку бізнесу має бути спроможною спрямувати зусилля приватних інновацій туди, де вони найбільше потрібні, особливо там, де ринкові сигнали виявляються недостатніми, а координація є найскладнішою.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

Інноваційна стратегія - це спільна інноваційна місія та детальний план, спрямований на створення нових цінностей, за які клієнти готові платити. Інноваційна стратегія включає в себе набір політик або моделей поведінки, спрямованих на досягнення майбутнього організаційного розвитку. Компонентам інноваційної стратегії ТНК приділяється все більше уваги, оскільки вони можуть ефективно розподіляти ресурси та контролювати матеріальні та фінансові потоки для забезпечення довгострокової конкурентної переваги ТНК та отримання синергії.

Компанії, які витрачають найбільше на дослідження та розробки, - це технологічні гіганти. Amazon є найбільшим інноватором у світі, інвестувавши майже 43 мільярди доларів у дослідження та розробки у 2021 році, або близько 11% свого доходу. На другому та третьому місці - Alphabet і Huawei, які витратили 27,6 мільярда доларів на інновації, і 22 мільярди доларів. На ці компанії припадало близько 15% їхнього доходу відповідно. Meta Group (раніше Facebook) була найбільшою компанією за витрати по відношенню до рівня доходів і входить в топ-7, на її частку припадає 21% доходу (18,5 млрд дол.). У ТОП-20 найбільш інноваційних компаній світу 2022 року увійшли Salesforce.com (№1), Amazon.com (№2) і Intuitive Surgical (№3). Другий рік поспіль список найбільш інноваційних компаній світу очолює Apple, за нею йдуть Microsoft і Amazon. Інший американський технологічний гігант, Alphabet (материнська компанія Google), посідає четверте місце, тоді як Tesla зберігає своє п'яте місце, порівняно з виданням списку 2021 року. Топ-10 замикають Samsung, Moderna, Huawei, Sony та IBM. Як і в топ-50 за останні п'ять років, більше половини компаній у списку мають штаб-квартири у Північній Америці.

Статистичний довірчий інтервал для рейтингу України у ГПІ 2022 р. знаходиться між 48 та 59 рангами. Україна посідає 57-е місце серед 132 країн, представлених у ГПІ 2022. У 2022 році Україна показує кращі показники інноваційної продукції, ніж інноваційної продукції. В 2022 році Україна посідає 75 місце за обсягами інновацій, що вище, ніж минулого року, але нижче, ніж у 2020 році. За обсягами інновацій Україна посідає 48 місце. Ця позиція нижча і за 2021, і за 2020 роки.

Найбільшими проблемами, які стримують розвиток інноваційної діяльності українських компаній, є: складність достовірної оцінки та визначення конкретних економічних ефектів від обраних інноваційних проектів, відсутність методологічної бази для формування та перегляду стратегій інноваційного розвитку та середньострокових пріоритетів, відсутність створення національних пріоритетів, невизначено чіткі процедури та алгоритми для правильної системи та стандартної бази даних, судячи з результатів реалізації «Національного плану прогнозу науково-технічного інноваційного розвитку»; механізм формування політики не досконалий, держава підтримує невелика кількість інноваційних проектів, оскільки більшість проектів здійснюється в інвестиційній сфері; пріоритети впровадження невизначені; управління якістю та контролю ефективності процесів незначна або повна відсутність; участі комерційних та наукових спільнот недосконала; вибір окремих галузей як фокусу підвищення конкурентоспроможності країни є необґрунтованим, наприклад, агропромисловий комплекс чи легка промисловість не можуть бути ключовими для економічного зростання країни через високу зовнішню конкурентоспроможність.

Україна має величезний науковий потенціал, але, на жаль, він ще недостатньо використовується. В умовах воєнних дій в Україні та повоєнної відбудови цей напрям вважався одним із пріоритетних для подальшого розвитку. Сьогодні для підвищення рейтингового статусу України необхідно реформувати сфери освіти, науки та інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берданова О. Стратегічне планування місцевого розвитку / О. Берданова, В. Вакуленко // Практичний посібник; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні». Київ: ТОВ «Софія-А», 2012. – 88 с.
2. Гельнер І. Модифікація системи державного регулювання діяльності ТНК в Україні / І. Гельнер // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 4. – С. 163–166.
3. Іващенко О. В. Інноваційні стратегії та економічний розвиток / О. В. Іващенко, Є. В. Єжаченко // Донбас, Запорізька державна інженерна академія. – 2013. – С. 1–3.
4. Інноваційний розвиток підприємства : навчальний посібник / за ред. П. П. Микитюка. Тернопіль : ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
5. Ким В. Чан, Моборн Рене Стратегія Блакитного Океану. Як створити безхмарний ринковий простір і позбутися конкуренції / пер. з англ. І. Андрющенко. Київ: Family Leisure Club, 2019. 270 с.
6. Ковтун О. І. Інноваційні стратегії підприємств: теоретико-методологічні засади. Економіка України. 2013. № 4(617). С. 44–56.
7. Кузьмак О. І. Інноваційна стратегія як засіб стабілізації розвитку промислового підприємства. Інноваційна економіка. 2016. № 1- 2(61). С. 114–118.
8. Мельник Ю. М. Інноваційна стратегія підприємства як джерело його конкурентних переваг. Економіка харчової промисловості. 2015. Т. 7. Вип. 4. С. 67–72.
9. Побоченко Л.М. Вплив пандемії COVID-19 на інвестиційну діяльність ТНК. Трансформація функцій держави в умовах глобалізації: Дискусійна платформа, 19 травня 2021 року: тези доп. – К., 2021.– С.85-91.

10. Побоченко Л.М. Оцінка інноваційних позицій ТНК розвинених країн світу / Л.М. Побоченко // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти: зб. наук. пр. Вип. 4. – 2019.– С.91-103.
11. Побоченко Л.М. Сучасні тенденції розвитку ТНК в конкурентному бізнес-середовищі / Л.М. Побоченко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2017.– №2. – С. 59-64
12. Пригара О. Ю. Механізм розробки інноваційної стратегії розвитку підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/53.pdf.
13. Рогоза М. Є., Вергал К. Ю. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 136 с.
14. Сиротинська Н. М. Стратегічне планування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. Бізнес Інформ. 2014. № 9. С. 103–108.
15. Точиліна Ю.Ю. Роль людського капіталу в інноваційному розвитку національної економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2019. Вип. 26, Ч. 2. С. 88 – 91.
16. Тулай О.І. Державне фінансування освіти: роль та значення в умовах формування засад сталого людського розвитку. Академічний огляд. 2015. № 2(43). С. 13-23.
17. Чайковська М. П. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2015. 382 с.
18. Шульгіна Л. М., Юхименко В. В. Інноваційний розвиток підприємств: формування стратегій : монографія. Київ: Uninvest PrePress, 2015. 212 с.
19. Хоменко І.Б. Вплив транснаціональних корпорацій на конкурентне середовище національної економіки: автореф. дис. канд. екон.

наук: 08.00.02 / І.Б. Хоменко; Київ. Нац. торг.-економ. Університет. – 2020. – 21 с.

20. Шапошников К.С. Вплив інституційного середовища на інноваційний розвиток економіки регіону. Причорноморські економічні студії. 2018. Випуск 29. Частина 2. С. 34-36.

21. Batkovsky AM. Typology of innovation strategies implemented by high-tech enterprises. International Science and Practice Conference Modern Problems of Science and Education, in Sterlitamak. Khabarovsk: Khabarovsk State University of Economics and Law. 2015; 30(1):38–46.

22. Enduring Ideas: The 7-S Framework. McKinsey & Company : веб-сайт. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/enduring-ideas-the-7-s-framework#>.

23. European Innovation Scoreboard 2021. Most Innovative Countries: веб-сайт. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45940>

24. Gvozdetskaya IV, Golovushkin IA, Maykova SE, Okunev DV. System analysis of marketing tools for commercialization of intellectual property items at a National Research University. Indian Journal of Science and Technology. 2016 Mar; 9(12):1–10.

25. Gubanov RS. On implementation of marketing innovation strategies in entrepreneurs' structures. Marketing in Russia and Abroad. 2015; 3:67–72.

26. Global Innovation Index 2021. Global Innovation Index : веб-сайт. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>

27. Juntunen, J.K., Halme, M., Korsunova, A., & Rajala, R. (2019). Strategies for integrating stakeholders into sustainability innovation: a configurational perspective. Journal of Product Innovation Management, 36(3), 331-355.

28. Karpenko, L.M., Serbov, M., Kwilinski, A., Makedon, V., & Drobyazko, S. (2018). Methodological platform of the control mechanism with the energy saving technologies. Academy of Strategic Management Journal, 17(5), 1-7.

29. Kriz, A., & Welch, C. (2018). Innovation and internationalisation processes of firms with new-to-the-world technologies. *Journal of International Business Studies*, 49(4), 496-522.
30. Khromenkova O. Choice of innovation strategy in corporate innovation management system. *Pressing Problems and Prospects of Institutional Changes in Modern Economy: Proceedings of International Correspondence Science and Practice Conference, US; 2015. p. 658–65.*
31. Nizhegorodtsev RM. Strategies of innovative development of large-scale science-based companies: Institutions and mechanisms of change management. *Russian Journal of Management*.2015; 3(1):2–15.
32. Oki K. Managing internal competition in multinational corporations: the role of home bases. *International Journal of Productivity and Quality Management*. 2015;15(2):1– 252.
33. Perevozova, I., Savchenko, M., Shkurenko, O., Obelnytska, K., & Hrechanyk, N. (2019). Formation of entrepreneurship model by innovation activity of industrial enterprises. *Journal of Entrepreneurship Education*, 22, 1-6.
34. Soboleva YP, Parshutina IG. Marketing approach to forecasting of regional market consumption potential. *Indian Journal of Science and Technology*. 2015 Dec; 8(10):1–10.
35. Stattev, S.V., Boiarchuk, A., Portna, O., Dielini, M., & Pylypiak, O. (2019). Formation of a System of Anti-Crisis Entrepreneurship of Services Companies. *Journal of Entrepreneurship Education*, 22, 1-6.
36. The Bloomberg innovation index. Bloomberg 2022: веб-сайт. URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-innovative-countries>
37. Zhong, R.I. (2018). Transparency and firm innovation. *Journal of Accounting and Economics*, 66(1), 67-93.